

Perekonnaarhiivide korrastamisest

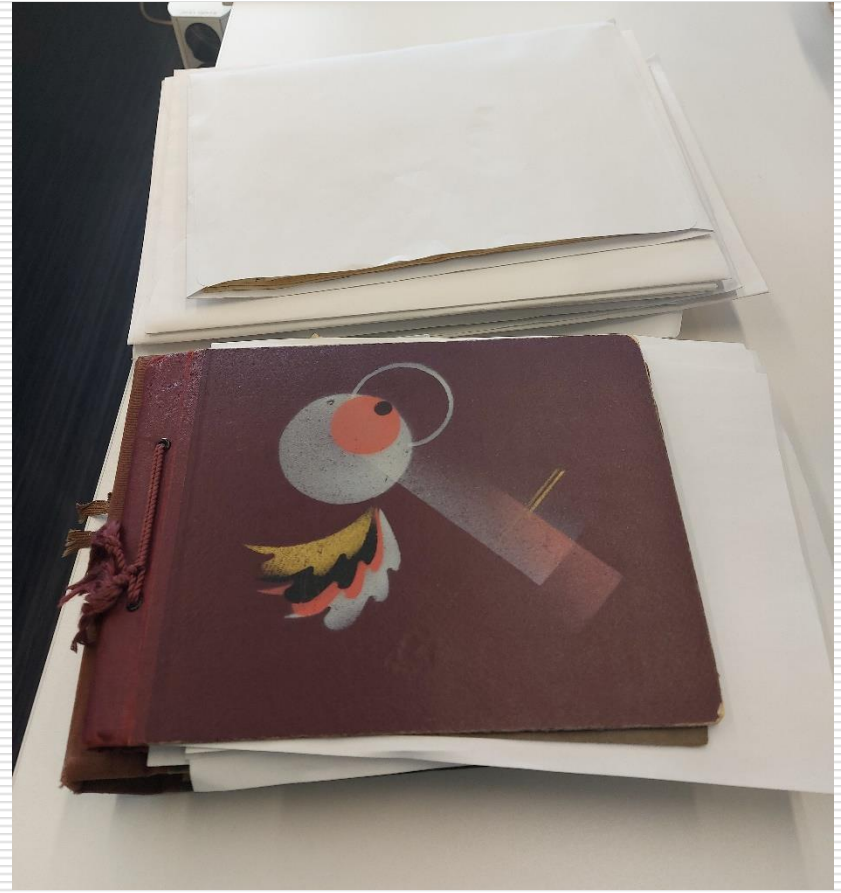
Uurijatund

11.05.2022

Rahvusarhiivi Tartu kogumisosakonna
arhivaar Lea Teedema

lea.teedema@ra.ee

Vasakul mahukas perekonnaarhiiv, paremal üksikud albumid ja dokumendid

Kes on arhiivimoodustaja ja mis on arhiiv

Arhiivimoodustaja on isik, kelle elu ja tegevuse käigus on dokumendid tekkinud, nt isa, ema, vanaema, vanaisa jne. Arhiivimoodustaja võib olla ka perekond või suguvõsa

Arhiivi korrastamine on korra ja süsteemi tekitamine nende dokumentide hulgas

Kuidas alustada?

Kõigepealt otsi dokumentid, fotod, audiovisuaalsed materjalid sahtlitest, kappidest, pööningult, keldrist, garaažist (ja kus iganes neid võib leiduda) kokku

Enamlevinud dokumendid koduses arhiivis

Biographica (nt isikutunnistused, passid, töötõendid, koolitunnistused jne); kirjavahetus, erialane ja ühiskondlik tegevus; harrastuste ja hobidega seotud tegevus; ajaleheväljalõiked ja ajalehed; au- ja tänukirjad; arved ja kviitungid; fotod, lindistused jt audiovisuaalsed materjalid

Arhiivimoodustajate väljaselgitamine

Tee selgeks, kes on need inimesed ehk
arhiivimoodustajad, kellele
dokumendid kuuluvad

Otsi nende kohta võimalikult palju
teavet: elukäik, õppimine, töö,
ühiskondlik tegevus, harrastused jne

Dokumentide sorteerimine liigiti

Mitme pereliikme dokumentide korral rühmita dokumendid kõigepealt isikupõhiselt

Tulemuseks peaks olema ülevaade, kas dokumente saab korrastada isikupõhiselt, perekonnapõhiselt või näiteks suguvõsa eri liinide kaupa

Näide: isikute kaupa sorteeritud, Perekond Berg (EAA.1874)

Alluvaid: 13; Lehtede arv: 1
Sorteerimine:

Liik	Pealkiri	Leidandmed	Piiridaatumid	Lehti
Allsari	Gotthard Ernst von Berg (1714-1766), Gotthard Wilhelmi poeg. Kortenhofi ja Buchholzi mõisa omanik. Abikaasa Helena Juliana, sünd. von Funcken (1723-1785)	-	-	-
Allsari	Friedrich Georg von Berg (1763-1811), Gotthard Ernsti poeg. Õuenõunik, Sangaste mõisa omanik. Abikaasa Gerdruta Wilhelmine, sünd. von Ermes (1775-1847)	-	-	-
Allsari	Krahv Friedrich Wilhelm Rembert Berg	-	-	-
Allsari	Gustav Gotthard Carl (Astaf) von Berg (1796-1861), Friedrich Georg von Bergi poeg	-	-	-
Allsari	Magnus Reinhold Christoph (Max) von Berg	-	-	-
Allsari	Alexander von Berg (1803-1884)	-	-	-
Allsari	Krahv Friedrich Georg Magnus von Berg (1845-1938), Gustav Gotthard Carl (Astaf) von Bergi poeg	-	-	-
Allsari	Krahv Alexander (Sascha) Rembert Joachim von Berg (1847-1893), Gustav Gotthard von Bergi poeg	-	-	-
Allsari	Krahv Georg (Gora) Erich Rembert von Berg (1849-1920?), Gustav Gotthard Carl (Astaf) von Bergi poeg	-	-	-
Allsari	Paruness Emilie Wilhelmine (Minni) Anna Ulrike Ungern-Sternberg, sünd von Berg	-	-	-
Allsari	Krahv Erik (Erich) Berg (1876-1945?), Friedrich Georg Magnus von Bergi poeg	-	-	-
Allsari	Krahv Ermes Friedrich Berg (1880-1949), Friedrich Georg Magnus von Bergi poeg	-	-	-
Allsari	Vürst Michael Andronnikoffi jt isiklikud materjalid	-	-	-

Nüüd on võimalik säilituid VAU kaudu uurimissaali tellida. [Vt täpsemalt!](#) [Terminite seletus](#) | [Tagasiside](#) | [Lingid](#) | [Esilehele](#)

Kõik pereliikmed ühes sarjas, EAA.3742, Perekond Odenberg

Märkused -

Kirje sisestatud 02.09.2020

Asukoht **Rahvusarhiiv Tartus**

Kogus Ühik -

Alluvald: 12; Lehtede arv: 1
Sorteerimine: salvestatud järjekorra alusel kasvavalt

Liik	Pealkiri	Leidandmed	Piiridaatumid	Lehti
Arhivaal	Joosep Odenbergi päevaraamatud (märkmed igapäevaste tööde kohta Simititsa külas)	EAA.3742.1.545	1908-1943	-
Arhivaal	Elisabeth Odenbergi kirjatehnika (1887) ja laulusõnade vihik	EAA.3742.1.546	-	-
Arhivaal	Helga Marnoti konspektid Kunda rahvaülikoolis õppimise ajast: maateadus, söötisõpetus, aiatöö, kodanikuõpetus, taimekasvatvus (1940), kirjalike tööde vihik (1939-1940)	EAA.3742.1.547	-	-
Arhivaal	Helga Marnoti fotod: Kunda rahvaülikool, Rägavere algkool, Ambla kogudus, perekond Lints	EAA.3742.1.548	-	-
Arhivaal	Üksikdokumendid: laulatuste teated, visiitkaart, õnnitluskaardid, üksik kiri postkaartidel	EAA.3742.1.549	-	-
Arhivaal	Eesti päritolu Venemaa filmirežissööri Peet Peters Väinastu raamat pühendusega Juta ja Toomas Heinloole, kaks kutset filmide linastusele Gustav Möllitsale ja tema poegadele kuulunud, Sõmeru vallas Toomla külas asunud Niidu talu nr 2 ja sellest eraldatud Raja nr 1 talu üksikdokumendid (sh kaks plaani)	EAA.3742.1.550	-	-
Arhivaal	Fotoalbum: perekond Odenberg	EAA.3742.1.551	-	6
Arhivaal	Fotoalbum: perekond Odenberg	EAA.3742.1.552	-	-
Arhivaal	Fotoalbum: perekond Odenberg	EAA.3742.1.555	-	-
Arhivaal	Fotoalbum: perekond Odenberg, Vilippus	EAA.3742.1.553	-	-
Arhivaal	Üksikfotod ja postkaardid	EAA.3742.1.556	-	-
Arhivaal	Fotoalbum: perekond Blumberg	EAA.3742.1.554	-	-

Sorteerimise käigus... I

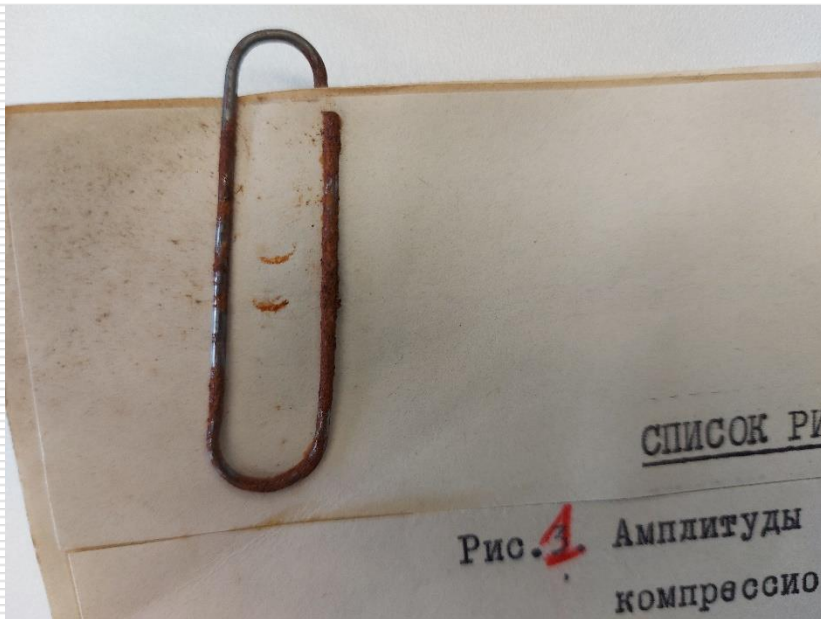
veendu, et dokumentide vahel ei oleks
"elusloodust", st putukaid-mutukaid;
eralda hallitanud paberid;
puhasta tolmuksed dokumendid pehme
pintsli, kuiva pehme lapi või
antistaatilise kindaga

Sorteerimise käigus...II

Eemalda dokumentide ümbert ja vahelt kiled, igasugune metall (klambrid, nõelad, naelad jms), plastmass ja plast; kuivatatud taimed (võib panna eraldi ümbrikusse);

Vaata, kas mõni dokument vajaks restauraatori kätt; väiksemaid paberirebendeid võid parandada parandusteibiga **Filmoplast**

Metallklamber roostetab ja ajapikku sööb paberisse augu

Sarjad

Kui dokumendid on arhiivimoodustajate kaupa sorteeritud, võta iga arhiivimoodustaja dokumendid eraldi ette ja liigita need sarjapõhiselt

Üldine põhimõte: sarju tuleb teha vastavalt olemasolevatele dokumentidele ja nende hulgale, üksikutest dokumentidest pole mõtet eraldi sarju teha

Sarjad

Sarja moodustavad sarnased dokumendid, levinumaid sarjad isikuarhiivides on *Biographica*, Kirjavahetus, Töölane tegevus, Ühiskondlik tegevus, Harrastused, Ajaleheväljalõiked, Fotod, auvised (audiovisuaalsed materjalid)

Sari ja säilik

Kui on ülevaade olemas, millised dokumendiliigid erinevate pereliikmete ehk arhiivimoodustajate kohta olemas on, siis on aeg säilikud moodustada

Ühte säilikusse koonda sarnased dokumendid soovitavalt kronoloogilises järjestuses, alustades vanemast, lõpetades uuemaga

Sari ja säilik

Näide: koolitunnistused,
lõputunnistused või -diplomid võiksid
moodustada **Biographica** sarjas
säiliku - Haridust tõendavad
dokumendid

Liiga pakse säilikuid ei maksa teha,
säiliku paksus võiks olla kuni kolm
sentimeetrit

Sari *Biographica* võiks sisaldada

Sünni- abielu-, surmatunnistused; isikut ja haridust tõendavad dokumendid; koolivihikud; töö- ja teenistuskäiku tõendavad dokumendid (nt tööraamatud, töötõendid); ühiskondlikku tegevust tõendavad ja kajastavad dokumendid (nt liikmepiletid); au- ja tänukirjad, päevikud ja märkmikud jm

Sari: Kirjavahetus

Saabunud kirjad, saadetud kirjade mustandid, kaardid, telegrammid ja kutsed

Kui kirjad on ümbrikus (enamasti nad on), võta need sealt välja ja siruta

Kui ümbriku peal on täiendavat teavet, mida kirjas pole (nt kuupäev, aadress, nimi), jäta ümbrik alles

Üsna tüüpiline näide saabunud kirjadest

Sari: Kirjavahetus

Eralda arhiivimoodustajale saabunud kirjad tema poolt saadetud kirjade ära kirjadest ja mustanditest

Siiski: kui isik on hoidnud oma saadetud kirjade mustandeid ja saadud vastuseid koos, siis võib sellise järjestuse ka säilitada

Sari: Kirjavahetus

Kui kirju ja nende saatjaid on palju, siis võib kirjad sorteerida saatjate järgi tähestikulises järjestuses

Kui kirju on vähe, on mõistlikum need kronoloogiliselt järjestada, alustades kõige vanemast

Kirjavahetuse juurde võib teha ka nimekirja kirja saatjatest (kes on kes adressaadile)

Ajaleheväljalõiked

Säilitada tasub ainult eriti olulised materjalid, nt arhiivimoodustaja kohta ilmunud artiklid või tema enda artiklid, töö või hobiga seotud artiklid; muud perekondlike sündmustega seotud väljalõiked või ajalehed, nt ajalehed mõne perekonnaliikme surmakuulutustega

Ümbristamine kui dokumendid on
sorteeritud ja säilikud valmis

Ümbristamisel kasutatavad mapid ja
karbid peaksid olema kartongist ja
mitte sisaldama metalli, ümbrikud
peaksid olema liimiribata

Ideaalseim on kasutada arhiivipüsivast
materjalist ümbrikke, kaasi, mappe,
karpe (nt <https://www.cista.ee>), kuid
need on kallid

Säilikute pealkirjastamine

Pärast ümbristamist kirjuta säiliku kaanele pealkiri

NB! Pealkiri võiks olla selline, et ka järgmised põlvkonnad saaksid aru, kelle dokumentidega tegemist on ja mis dokumendid need on, kindlasti peaks seal olema inimese nimi, kellele dokumendid kuulusid

Säilikute pealkirjastamine

Nt pealkirjast "Vanaisa isikutunnistused ja passid, 1920-1980" ei pruugi järglased paar põlvkonda hiljem aru saada

Parem oleks: Vanaisa Juhan Jalaka (1901-1981) isikutunnistused ja passid, 1920-1980

Kõige lõpuks

Kui säilikud on valmis ja pealkirjastatud, pane igale säilikule number ja tee neist nimekiri ehk nimistu

Eriti oluline on see suurema arhiivi korral

Nimistusse võib ka kirja panna, millises sahtlis või kapis säilikud on

Paberfotode korrastamine

Alustada võiks jällegi ülevaate saamisest kodustest fotoalbumitest, lahtistest fotodest, digifotodest

Kui võimalik, sorteeri fotod arhiivimoodustajate kaupa

Suurim probleem fotode korrastamisel on kirjeldamatus, ei teata, kes või mis on fotol

Paberfotode kirjeldamine

Püüa olemasolevad fotod kõigepealt võimalikult hästi kirjeldada

Ideaalne kirjeldus sisaldab foto tegemise kohta ja aega, sündmuse nime, fotol olevate inimeste nimed ja foto autorit

Info võib kirjutada foto tagaküljele pehme grafiitpliiatsiga või siis albumisse foto kõrvale

Paberfotode kirjeldamine

Kirjeldamisel pea silmas, kas järeltulevad põlved saavad aru, milliseid isikuid ja sündmusi mõeldud on, sellepärast ära kasuta kirjeldamisel hüüdnimesid ja üldisi lauseid, nt "Mammu memmega mere ääres", "Mina ja Tarts", "Oli ilus päev" jms

Fotode hoiustamine: fotoalbumid

Albumitest tuleks eelistada
vahelehtedega albumeid kiletaskutega
albumite asemel

Vahelehtedeta albumisse võiks fotode
eraldamiseks vahele panna
happevabast paberist lehe (PAT-
testitud), et fotod ei puutuks nn
nägupidi kokku

Mis on PAT?

PAT- Photographic Activity Test,
Selle testi läbinud paber ei hakka fotoga
reageerima ja seda kahjustama
Kui sellist paberit kätte ei saa, võib
kasutada nt printeripaberit

Vahelehtedeta album

Miks ei ole kiletaskutega album hea

Kiletaskute valmistamiseks kasutatud materjal ei hingata ja sisaldab fotosid kahjustavaid ühendeid

Kile vahele võib jõuda niiskus, mis kahjustab emulsioonikihti

Foto emulsioonikiht võib kleepuda kile külge

Lahtised fotod

Väldi pakendamist kilede vahele ja kiletaskutesse, jõu- ja pakkimispaberisse,

Ära kasuta pakendamisel klambreid ega kummipaelu

Kui fotod asetatakse karpi individuaalse ümbriseta, tuleb nad üksteisest eraldada vahelehtedega (võib kasutada printeripaberit)

Killesse pandud ja sinna kinni jäänud foto

Kummipaelaga kokku pandud slaidid

Paberfotode korrastamine

Ära liimi fotosid otse paberile, vaid kinnita fotonurkadega albumilehe ühele küljele, liim rikub fotot ja seda on raske kui mitte võimatu vajadusel kätte saada

Paberile liimitud foto, üleval paremal näha liimikahjustus

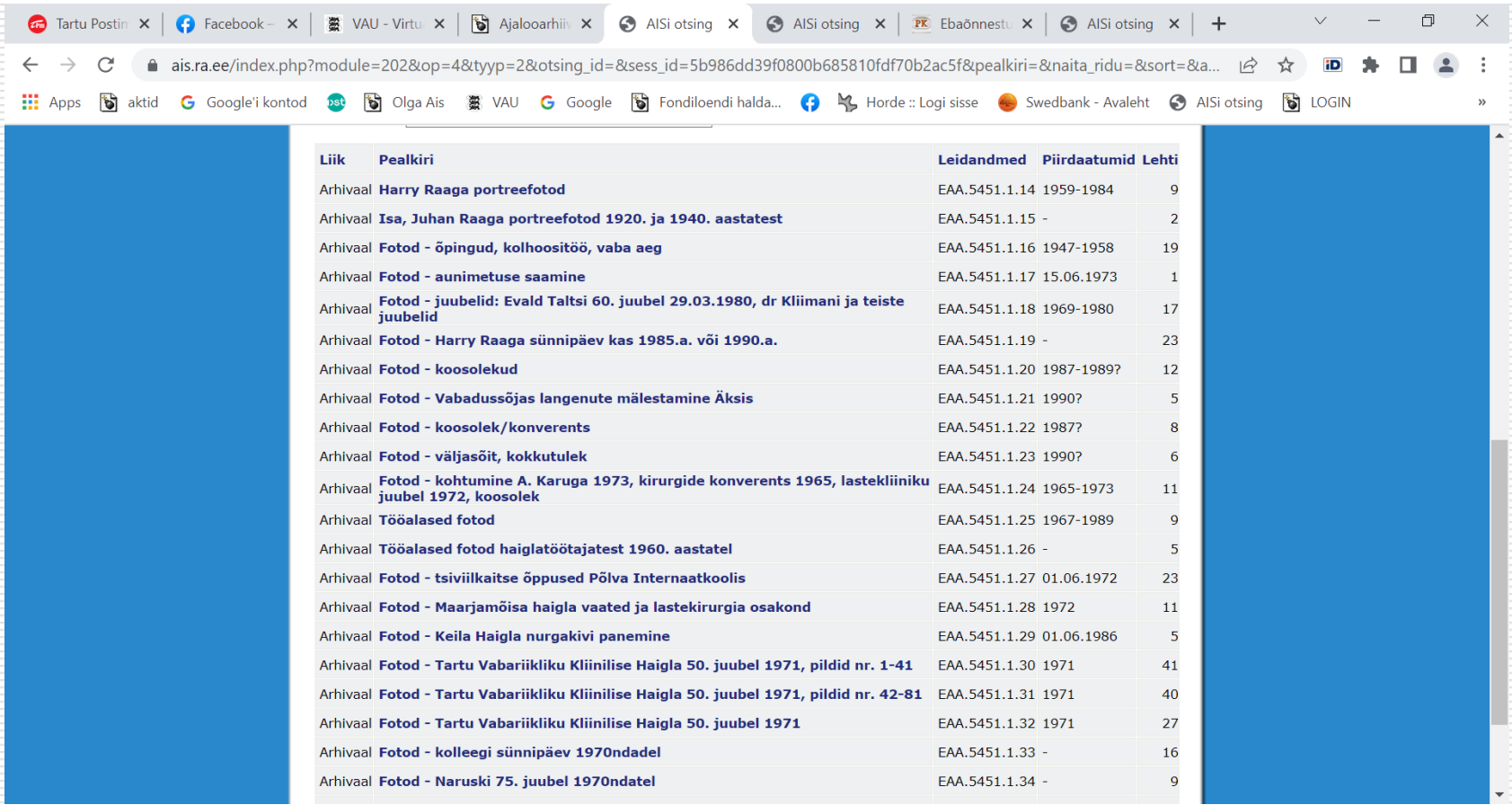

Fotodest säilikud

Kui fotosid ja fotoalbumeid on palju, on soovitatav need samuti temaatiliselt sorteerida ja lahtistest fotodest säilikud moodustada

Fotoalbumid võiksid olla omaette säilikud

Fotodest tehtud temaatilised säilikud: EAA.5451, sari Fotod

The screenshot shows a web browser window with the URL ais.ra.ee/index.php?module=202&op=4&tyyp=2&otsing_id=&sess_id=5b986dd39f0800b685810fdf70b2ac5f&pealkiri=&naita_ridu=&sort=&a.... The page displays a table of photo collections (säilikud) from the EAA.5451 archive, categorized by 'Liik' (Type) and 'Pealkiri' (Title). The table includes columns for 'Leidandmed' (Findings), 'Piiridatimid' (Boundaries), and 'Lehti' (Page).

Liik	Pealkiri	Leidandmed	Piiridatimid	Lehti
Arhivaal	Harry Raaga portreefotod	EAA.5451.1.14	1959-1984	9
Arhivaal	Isa, Juhan Raaga portreefotod 1920. ja 1940. aastatest	EAA.5451.1.15	-	2
Arhivaal	Fotod - õpingud, kolhoositöö, vaba aeg	EAA.5451.1.16	1947-1958	19
Arhivaal	Fotod - aunimetuse saamine	EAA.5451.1.17	15.06.1973	1
Arhivaal	Fotod - juubelid: Evald Taltsi 60. juubel 29.03.1980, dr Kliimani ja teiste juubelid	EAA.5451.1.18	1969-1980	17
Arhivaal	Fotod - Harry Raaga sünnipäev kas 1985.a. või 1990.a.	EAA.5451.1.19	-	23
Arhivaal	Fotod - koosolekud	EAA.5451.1.20	1987-1989?	12
Arhivaal	Fotod - Vabadussõjas langenute mälestamine Äksis	EAA.5451.1.21	1990?	5
Arhivaal	Fotod - koosolek/konverents	EAA.5451.1.22	1987?	8
Arhivaal	Fotod - väljasõit, kokkutulek	EAA.5451.1.23	1990?	6
Arhivaal	Fotod - kohtumine A. Karuga 1973, kirurgide konverents 1965, lastekliiniku juubel 1972, koosolek	EAA.5451.1.24	1965-1973	11
Arhivaal	Töölased fotod	EAA.5451.1.25	1967-1989	9
Arhivaal	Töölased fotod haiglatöötajatest 1960. aastatel	EAA.5451.1.26	-	5
Arhivaal	Fotod - tsiviilkaitse õppused Põlva Internaatkoolis	EAA.5451.1.27	01.06.1972	23
Arhivaal	Fotod - Maarjamõisa haigla vaated ja lastekirurgia osakond	EAA.5451.1.28	1972	11
Arhivaal	Fotod - Keila Haigla nurgakivi panemine	EAA.5451.1.29	01.06.1986	5
Arhivaal	Fotod - Tartu Vabariikliku Kliinilise Haigla 50. juubel 1971, pildid nr. 1-41	EAA.5451.1.30	1971	41
Arhivaal	Fotod - Tartu Vabariikliku Kliinilise Haigla 50. juubel 1971, pildid nr. 42-81	EAA.5451.1.31	1971	40
Arhivaal	Fotod - Tartu Vabariikliku Kliinilise Haigla 50. juubel 1971	EAA.5451.1.32	1971	27
Arhivaal	Fotod - kolleegi sünnipäev 1970ndadel	EAA.5451.1.33	-	16
Arhivaal	Fotod - Naruski 75. juubel 1970ndatel	EAA.5451.1.34	-	9

Paberfotode hoiutingimused

Hoia (võimalusel) fotosid pimedas ja jahedas, võimalikult stabiilses keskkonnas, fotodele sobiv niiskusevahemik on 35–50%,
Kui vähegi võimalik, võiks fotod digiteerida

Digitaalsena sündinud fotod

Sorteeri fotod selle pilguga, kas iga klõps väärib säilitamist

Sorteeri fotod teemade või sündmuste põhjal kaustadesse ja nummerda,

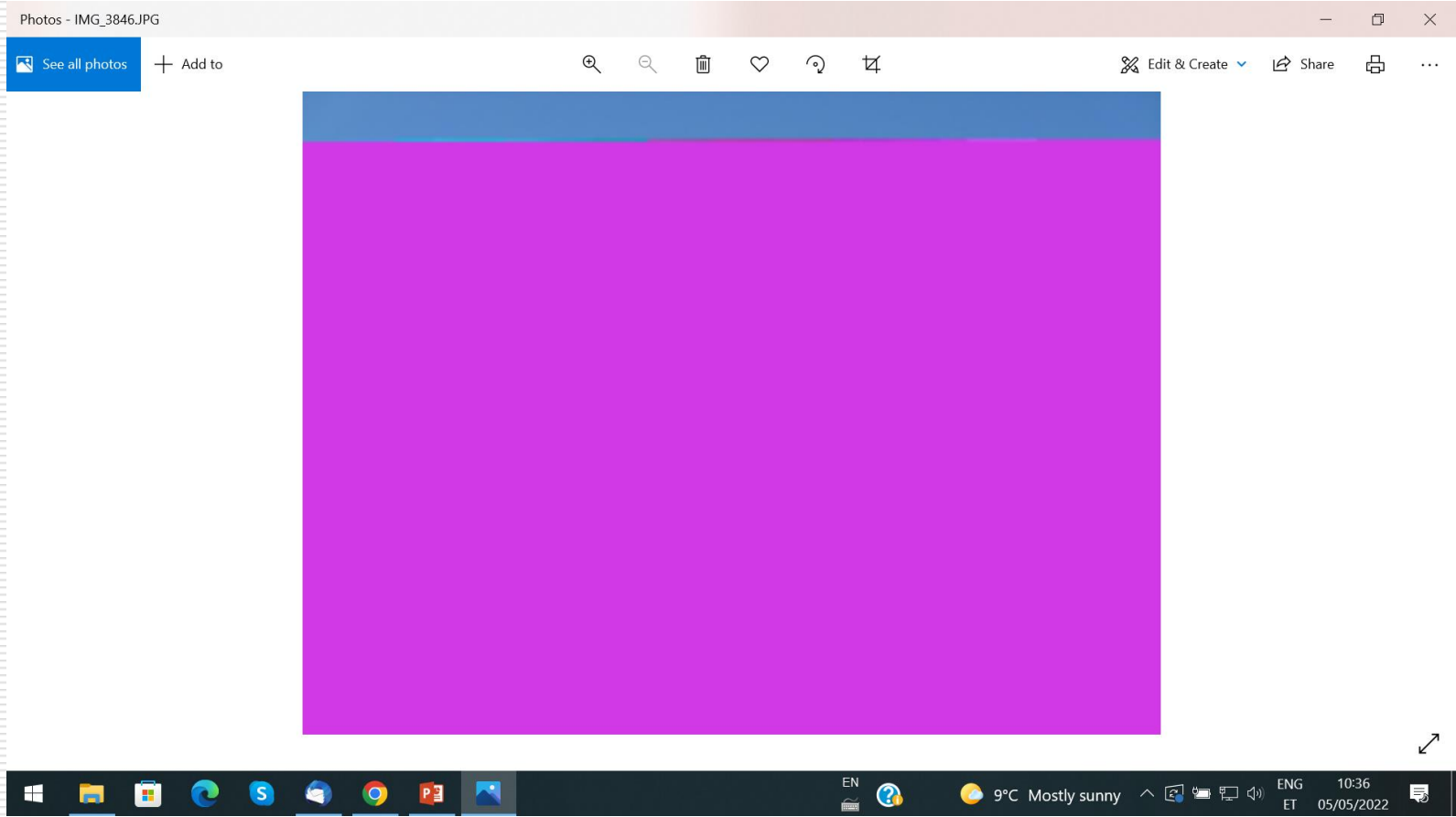
Kirjelda fotod nt Excelis või ka Wordi tabelis, kus on kirjas foto number, sisu, kuupäev, koht, foto autor, tabel pane vastava kausta juurde

Digitaalsena sündinud fotod

Kui teil on mälupulkadele või kõvakettale salvestatud fotosid, siis võiks aeg-ajalt kontrollida, kas fotod on ikka alles

Turvalisem viis digifotode hoiustamisel on pilveteenus

Nii võib juhtuda! Mälupulgal olnud foto reisist Sitsiiliasse

Soovitav vaadata! Video fotokogud korda

Kokkuvõtlik lühike video näpunäidetega
fotode korrastamisest

<https://www.youtube.com/watch?v=0V1LZMaX6Qo&t=66s>

Aitäh kuulamast, meeldivaid ja
nostalgilisi tunde perekondlike
dokumentide ja fotode keskel!
